

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет філології та журналістики
Кафедра української мови та методики її навчання

**КУРСОВА РОБОТА
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МЕТОДИКИ
ЇЇ НАВЧАННЯ**

Методичні рекомендації

Укладачі: Зоя Комарова, Валентина Коваль

Умань
2024

УДК 811.161.2(072)

М54

Рецензенти:

Торчинський Михайло Миколайович, доктор філологічних наук, професор Хмельницького національного університету;

Семенов Олена Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

Розгон Валентина Володимирівна, кандидат філологічних наук, доцент Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

*Рекомендовано до друку вченою радою
факультету філології та журналістики*

*Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 7 від 24 січня 2024 р.)*

Курсова робота з української мови та методики її навчання : метод. М54 рек. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т філол. та журналістики, Каф. укр. мови та метод. її навч. ; уклад. Зоя Комарова, Валентина Коваль. – Умань : Візаві, 2024. – 61 с.

Пропоновані методичні матеріали допоможуть здобувачам вищої освіти в написанні, оформленні та підготовці до захисту курсових робіт з української мови та методики її навчання. Рекомендації містять зразки оформлення структурних елементів курсової роботи, відгуку керівника, а також критерії оцінювання самостійного дослідження студента.

Видання адресоване здобувачам освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності «014.01 Середня освіта (Українська мова і література)», а також керівникам курсових робіт.

УДК 811.161.2(072)

ЗМІСТ

МЕТА ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	4
ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	7
ОБОВ'ЯЗКИ ТА ПРАВА КЕРІВНИКА І ВИКОНАВЦЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	13
СТРУКТУРА ТА ОБСЯГ КУРСОВОЇ РОБОТИ	15
Титульна сторінка	15
Зміст	16
Перелік умовних позначень	16
Вступ	16
Основна частина	25
Висновки	26
Список використаної літератури	26
Джерела дослідження, їх умовні позначення	27
Додатки	27
СТИЛЬ НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	29
ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	32
Загальні вимоги	32
Нумерація	32
Посилання	33
Цитування	34
Бібліографічний опис використаної літератури, джерел дослідження	35
Ілюстративний матеріал і таблиці	35
ВІДГУК КЕРІВНИКА ТА ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ	37
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	42
ЛІТЕРАТУРА	47
ДОДАТКИ	49
Додаток А. Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи	49
Додаток Б. Зразок оформлення змісту курсової роботи	50
Додаток В. Приклади оформлення бібліографічного опису використаної літератури, джерел дослідження	51
Додаток Д. Перелік електронних ресурсів для збору фактичного матеріалу .	56
Додаток Е. Орієнтовний розподіл балів за критеріями оцінювання курсової роботи	58
Додаток Ж. Бланк відгуку керівника на курсову роботу	61

МЕТА ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Виконання курсової роботи – один із важливих складників професійної підготовки випускників освітніх програм у закладах вищої освіти. Цей різновид самостійної навчально-наукової роботи здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр» використовують для закріплення, поглиблення та узагальнення теоретичних знань, для їх застосування до комплексного розв'язання конкретного фахового завдання.

Курсова робота – це науково-технічний документ, який містить вичерпну систематизовану інформацію за обраною темою, передбачає виклад матеріалу на основі спеціально підібраної літератури та самостійно проведеного дослідження.

Курсова робота є спробою наукового потенціалу здобувача вищої освіти, тому має передусім емпіричний характер (інколи аналітичний). Теми курсових робіт дають змогу розв'язати поставлене перед молодим дослідником завдання у формі поглибленого реферування декількох праць або зіставлення наукових концепцій. Під час написання курсової важливо набути практичних дослідницьких навичок, сформувати вміння опрацьовувати та систематизувати джерела з досліджуваної проблематики, робити власні узагальнення і логічні висновки, а також оформлювати основні частини роботи згідно з вимогами.

Мета виконання курсової роботи – навчити здобувачів вищої освіти застосовувати дослідницькі прийоми і методи в своїй освітній та/або професійній діяльності, розуміти сутність і принципи організації та проведення навчально-наукового дослідження.

Окреслена мета спрямована на реалізацію конкретних завдань:

- поглиблювати, узагальнювати та систематизувати теоретичні знання і практичні вміння, набуті здобувачами освіти під час вивчення курсів лінгвістичного і методичного спрямування;
- формувати вміння самостійно працювати з навчальними та науковими ресурсами, використовувати інформаційно-комунікаційні засоби і технології;

- розвивати творчий підхід до застосування на практиці набутих знань і розв'язання практичних завдань;
- набутти досвіду провадження самостійної і творчої дослідницької діяльності;
- розвивати наукові здібності здобувачів освіти, залучати їх до науково-дослідної роботи.
- формувати вміння здійснювати пошук, аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел під час проведення наукового дослідження.

Освітньо-професійними програмами підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) передбачено курсові роботи з української мови та методики її навчання, терміни виконання яких визначено в навчальних планах підготовки за кожною окремою програмою. Згідно з навчальними планами для написання кожної курсової роботи виокремлено по одному кредиту ЄКТС (30 годин).

Цей вид індивідуально-самостійної роботи бакалаврів має задовольняти вимоги, які висувають до таких робіт: актуальність теми, відповідність її сучасному стану і перспективам розвитку лінгвістики / лінгводидактики; науковий виклад мовознавчої / методичної проблеми в усіх її аспектах; опис мовного матеріалу / пропонуваної методичної системи, педагогічного досвіду; узагальнення результатів, обґрунтування висновків, розробка практичних рекомендацій.

Підготовка і написання курсової роботи з української мови та методики її навчання передбачає дотримання й інших вимог:

- врахування поглядів учених і теоретичних досягнень у науці; критична оцінка опрацьованих джерел; формулювання власних суджень і висновків;
- зважання на стан практичного опрацювання теми (досліджений мовний матеріал, навчальна / модельна програма, чинний підручник, досвід роботи вчителів-словесників);

- відповідність матеріалу вимогам наукового стилю (логічність, послідовність, використання лінгвістичних і методичних термінів);
- підкріплення теоретичних положень прикладами з художньої, довідкової, методичної літератури, із власної практики чи досвіду роботи вчителів-словесників, цитатами із праць авторитетних авторів;
- доведення й обґрунтування висунутих положень, з'ясування та пояснення необхідності застосування певного методу, методики;
- плавність у переході від одного фрагмента (розділу, підрозділу, абзацу) до іншого, урахування змістових зв'язків між ними;
- вияв рівня грамотності, розвиненості мовленнєвих умінь;
- вибір найдоцільніших методів дослідження залежно від характеру теми, мети і завдань курсової роботи.

Робота над курсовою роботою з української мови та методики її навчання формує загальні і фахові компетентності здобувачів вищої освіти, визначені в освітньо-професійних програмах підготовки бакалаврів середньої освіти за предметною спеціальністю «Українська мова і література».

Пропоновані методичні рекомендації до виконання курсової роботи з української мови та методики її навчання розроблено відповідно до «Положення про курсові роботи в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини» (2023). Вони покликані допомогти здобувачеві вищої освіти раціонально організувати роботу над курсовою роботою, дотримуватися основних вимог до підготовки наукової праці обраного типу, опанувати її структуру і правила оформлення, ознайомитися з порядком захисту і критеріями оцінювання.

ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Вибір теми дослідження і консультація керівника

Здобувачі самостійно обирають тему курсової роботи з урахуванням своїх навчально-практичних інтересів і здібностей. Тематику курсових робіт кафедра української мови та методики її навчання формує до початку навчального року та оприлюднює її на сайті факультету. Перелік тем кафедра оновлює щорічно і затверджує на своєму засіданні.

Тема курсової роботи повинна бути чіткою, лаконічною, актуальною, без скорочень, відповідати спеціальності чи змісту навчальної дисципліни, вказувати на мету дослідження і його завершеність.

Здобувачі вищої освіти мають право подавати власну тему на розгляд кафедри, попередньо узгодивши її формулювання з керівником роботи – викладачем кафедри. Тематику курсових робіт кафедра затверджує лише після розгляду пропозицій здобувачів.

Під час вибору теми курсової роботи необхідно з'ясувати її актуальність, наявність спеціальної літератури, методичних матеріалів для аналізу тощо.

Курсову роботу здобувач виконує під безпосереднім керівництвом викладача кафедри. На вступній консультації керівник роботи ознайомлює здобувача з основними вимогами до її змісту, до пошуку літератури і джерел дослідження, до методики його проведення, а також визначає терміни виконання етапів роботи.

Добір та опрацювання літератури за темою

Роботу над курсовою роботою починають із пошуку та опрацювання літератури до теми дослідження. Необхідно переглянути всі джерела, зміст яких пов'язаний із досліджуваною темою. До них належать матеріали, надруковані в різних вітчизняних і зарубіжних виданнях (підручники, посібники, монографії, наукові статті, періодичні видання). Основними завданнями огляду літератури є: ознайомлення з матеріалами за темою, вибір

найцікавіших досліджень і найсуттєвіших результатів; з'ясування напрямів дослідження та отримання вихідного матеріалу для написання роботи.

Добір літератури варто розпочати з бібліотечного відділу каталогів, зокрема можна скористатися й електронним (<https://catalog.udpu.edu.ua/>), або ж з університетського репозитарія (<https://dspace.udpu.edu.ua/>).

Добираючи літературу для дослідження, можна переглядати такі періодичні видання: «Українська мова», «Мовознавство», «Українська мова і література в школі», «Вивчаємо українську мову і літературу», «Дивослово», «Мандрівець» тощо, а також фахові збірники наукових праць: «Українське мовознавство», «Українська історична та діалектна лексика», «Мовознавчий вісник», «Філологічний часопис», «Діалектологічні студії» тощо.

Визначення об'єкта і предмета дослідження

Об'єкт – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для вивчення. Предмет дослідження перебуває в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження співвідносні між собою як загальне і часткове. В об'єкті виокремлюють ту його частину, яка є предметом дослідження. Отже, об'єктом вважають те, що досліджують, а предметом – те, що в цьому об'єкті має наукове пояснення.

Постановка мети і завдань дослідження

Визначаючи мету, здобувач має орієнтуватися на кінцевий результат роботи. При формулюванні мети варто використовувати дієслова: *вивчити, дослідити, з'ясувати* тощо. Завдання конкретизують шлях досягнення поставленої мети і визначають, що необхідно вирішити на цьому шляху. Зазвичай завдання формулюють за допомогою дієслів: *описати, проаналізувати, охарактеризувати, згрупувати, визначити, окреслити, виокремити, довести, розробити* тощо.

Укладання й узгодження з керівником попереднього плану роботи

План допомагає ескізно представити досліджувану проблематику, викладену в логічному порядку питань, за якими надалі буде систематизовано весь зібраний фактичний матеріал. У творчому дослідженні план завжди має динамічний характер і може бути уточненим у процесі вивчення конкретної теми. Наукове дослідження не проводять без плану. Тільки планова робота дає змогу глибоко пізнавати закономірності проблеми, яку вивчають.

Вибір та обґрунтування методів дослідження

Методи дослідження – це інструменти отримання фактичного матеріалу і необхідної умови досягнення поставленої в роботі мети. Вибір методів і прийомів зумовлений специфікою предмета дослідження, властивістю мовного матеріалу, метою і завданнями дослідження. Важливо вказувати, що саме досліджували за допомогою кожного методу.

Збирання та опрацювання фактичного матеріалу

Фактичний матеріал найчастіше збирають паралельно з опрацюванням наукової літератури. Основними джерелами для дослідника є оригінальні тексти (художні, наукові, публіцистичні тощо), словники, анкетування, опитування інформаторів.

Якщо тема стосується опису певної говірки, соціальних діалектів, молодіжного жаргону, дослідження топонімів, то на першому місці для вивчення мають бути аудіозаписи мовлення представників певних територій чи соціальних груп.

Нерідко словниковий матеріал доповнюють текстовим і навпаки. Комбіноване використання джерел різних типів посилює достовірність одержаних результатів дослідження.

Для досліджень із граматики, лексики, історії української літературної мови варто скористатися електронним ресурсом ГРАК (Генеральний регіонально анотований корпус української мови: <http://uacorpus.org/>). Це велика структурована колекція художніх,

публіцистичних, наукових текстів, а також текстів з інформаційних сайтів в інтернеті, із блогів у Facebook. Є окремий підкорпус творів усних жанрів (промови та інтерв'ю), залучено й окремі словники. Подано також перекладні тексти з 38 мов, найбільше – з англійської та російської. Загалом корпус охоплює період із 1818 р. і містить тисячі текстів великої кількості авторів. Цю колекцію супроводжує програма, яка дає змогу шукати словоформи, сполучення слів, будувати власні підкорпуси, вибірки, сортувати знайдені мовні явища, одержувати різноманітну статистичну інформацію.

Ще одну інформаційно-довідкову систему «Корпус української мови» розміщено на лінгвістичному порталі «Мова.info» (<http://www.mova.info/>). Зручно для дослідження використовувати електронні версії словників, доступ до яких надають електронні ресурси, систематизовані в Додатку Д.

Написання роботи

При написанні курсової роботи варто дотримуватися попередньо визначеного та узгодженого плану роботи, а також наукового стилю подання матеріалу.

Особливу увагу необхідно звертати на дотримання академічної доброчесності, уникати її порушень, до яких зараховують насамперед **плагіат** (часткове або повне оприлюднення наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та / або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), **фабрикацію** (вигадування) і **фальсифікацію** (свідома зміна чи модифікація) даних, **помилкове цитування** (без покликання на джерело, без використання лапок тощо).

Формулювання висновків, обговорення їх із керівником

Загальні висновки – це підсумки проведеної роботи, вони повинні узгоджуватися з частковими висновками до розділів і параграфів, інформувати про досягнення мети і завдань дослідження. Висновки подають у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій. У висновках необхідно зазначити не

тільки те позитивне, що вдалося виявити під час вивчення теми, а й недоліки і проблеми, рекомендації для їх усунення. Основна вимога до формулювання висновків – не повторювати змісту вступу, основної частини роботи і висновків, поданих у розділах.

Усунення зауважень, урахування рекомендацій керівника

Важливим етапом у виконанні курсової роботи є усунення зауважень керівника роботи та врахування його рекомендацій для вдосконалення змісту курсового дослідження.

Укладання списків використаної літератури і джерел дослідження

Списки використаної літератури і джерел дослідження укладають на основі робочої картотеки. До списків зараховують лише ті видання, які згадано або використано в роботі. Вони свідчать про обсяг опрацьованих автором джерел, рівень вивчення ним досліджуваної проблеми та сформованості навичок роботи з науковою і методичною літературою. На зафіксовані в списках видання мають бути посилання в тексті курсової роботи. Інформацію про використану літературу, а також джерела дослідження подають в алфавітному порядку, оформляють з урахуванням сучасних вимог до бібліографічного опису. У переліку наукової і методичної літератури повинні переважати нові видання, окрім російських, використання яких категорично заборонено.

Редагування і технічне оформлення курсової роботи

Технічне оформлення курсової роботи виконують відповідно до сучасних вимог до оформлення робіт такого виду.

Подання курсової роботи керівнику для перевірки та підготовки відгуку

Повністю оформлену курсову роботу здобувач вищої освіти подає науковому керівнику для перевірки та оцінювання за три тижні

до визначеної дати захисту. Керівник готує відгук про роботу, у якому зазначає кількість балів за її виконання.

Підготовка до захисту курсової роботи

На завершальному етапі виконання курсової роботи здобувач освіти має ознайомитися з процедурою захисту курсової роботи, підготувати текст доповіді та презентацію (за потреби) для кращого сприйняття свого виступу членами комісії і присутніх на захисті, а також для графічного представлення результатів дослідження, висновків роботи.

ОБОВ'ЯЗКИ ТА ПРАВА КЕРІВНИКА І ВИКОНАВЦЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Обов'язки керівника курсової роботи:

- допомога при виборі теми курсового дослідження;
- детальне знайомство з матеріалами, зібраними для виконання курсової роботи;
- складання завдань курсової роботи, надання допомоги в розробці детального плану роботи та підборі літератури;
- надання консультацій для вибору методів аналізу, правильних узагальнень і висновків;
- сприяння прояву ініціативи та самостійності здобувача у вирішенні окреслених питань;
- здійснення систематичного контролю за ходом виконання роботи відповідно до укладеного плану;
- оцінювання якості виконання роботи згідно з критеріями оцінки.

Обов'язки здобувача освіти, виконавця курсової роботи:

- дотримуватися термінів виконання курсової роботи;
- підготувати й оформити курсову роботу відповідно до технічних вимог;
- конкретно, аргументовано й етично реагувати на зауваження наукового керівника;
- належним чином захистити курсову роботу перед комісією та відповісти на запитання присутніх на відкритому захисті;
- навчитися знаходити, узагальнювати й аналізувати інформацію, грамотно та послідовно висвітлювати матеріал, робити самостійні висновки;
- здати роботу на перевірку науковому керівнику за три тижні до захисту.

Права наукового керівника:

- здійснювати контроль за своєчасним написанням курсової роботи;
- не допускати до захисту курсову роботу здобувача, який без поважних причин не встигає виконати й оформити дослідження, виявляє несумлінність.

Права здобувача освіти:

- пропонувати або обирати тему курсової роботи;
- отримувати консультацію наукового керівника в межах визначеного нормами часу навчального навантаження.

СТРУКТУРА ТА ОБСЯГ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Структура курсової роботи повинна містити такі елементи:

- титульна сторінка;
- зміст;
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- вступ (до 3 сторінок);
- основна частина (до 16 сторінок);
- теоретичний розділ (до 8 сторінок);
- практичний розділ (до 8 сторінок);
- висновки (до 3 сторінок);
- список використаної літератури (до 30 позицій);
- джерела дослідження, їх умовні позначення (за необхідності);
- додатки (за необхідності).

Загальний обсяг курсової роботи – 30–35 сторінок; обсяг наукового тексту роботи – 24 сторінки (40 000 знаків тексту з урахуванням розділових знаків і відступів між словами, що дорівнює 1 др. арк.). В обліковий обсяг роботи не зараховують список використаної літератури, джерела дослідження, додатки.

Титульна сторінка

Титульна сторінка є першою в роботі, вона містить:

- найменування закладу вищої освіти, факультету, кафедри, де виконана робота;
- вид роботи;
- тема роботи;
- статус автора роботи (курс, група, форма навчання, шифр і назва спеціальності, назва освітньої програми);
- прізвище та ініціали автора;
- статус керівника роботи (посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали);

- оцінка за роботу (за національною шкалою і шкалою ECTS);
- інформація про голову та членів комісії;
- місто та рік захисту роботи.

Із титульної сторінки починають загальну нумерацію сторінок роботи, але номер сторінки на ній не вказують. Приклад оформлення титульної сторінки подано в **Додатку А**.

Зміст

Зміст курсової роботи розміщують безпосередньо після титульної сторінки, починаючи з нової. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх структурних частин курсової роботи, розділів, підрозділів і пунктів. У змісті структурні елементи подають у такому порядку: вступ; назви розділів, підрозділів і пунктів (якщо вони мають заголовки); висновки; список використаної літератури, джерела дослідження; додатки. Зразок змісту представлено в **Додатку Б**.

Перелік умовних позначень

Умовні позначення подають після змісту за необхідності, якщо в курсовій роботі вживають специфічну термінологію, мало відомі скорочення, символи, назви, наприклад: ФО – фразеологічна одиниця, ССР – семантична структура речення, ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти.

Вступ

Вступ до курсової роботи розташовують після змісту або переліку умовних позначень, починаючи з нової сторінки. Він обов'язково містить такі елементи:

- актуальність теми дослідження;
- огляд літератури;
- мету і завдання роботи;

- об'єкт і предмет дослідження;
- джерела і методи дослідження.

Актуальність теми дослідження. У вступі розкривають актуальність теми курсової роботи (її мовознавчу, дидактичну значущість), ступінь вивченості досліджуваної проблеми, аргументують доцільність проведення дослідження. Приклади формулювань актуальності теми дослідження подано нижче.

I. **Актуальність** ... зумовлена потребою всебічного, комплексного аналізу текстотвірного потенціалу та стилістичного навантаження вставлень в українському художньому тексті. Наголосимо також, що в науковий обіг вводимо недостатньо актуалізовані прозові твори українських письменників 20–30-х років ХХ ст., мова яких досліджена лише фрагментарно. Важливе джерело вивчення стилістичного потенціалу літературної мови – індивідуально-авторська практика використання вставлених конструкцій, яка ще не була предметом системного дослідження [5, с. 2–3].

II. **Актуальність** вивчення гуцульського говору в мові української художньої літератури зумовлена, з одного боку, важливістю такого дослідження для глибшого з'ясування проблеми становлення й функціонування художнього стилю в українській мові, а з іншого – недостатнім вивченням особливостей, специфіки, міри використання гуцульського говору, його художніх функцій в історії нової української літератури [7, с. 3].

III. Потреба розробити нові засади систематизації онімної лексики на основі денотатно-характеристичних, етимолого-словотвірних і функціональних ознак, що дозволить упорядкувати надзвичайно розгалужений ономастичний континуум та уніфікувати визначальні типи пропріативів, зумовлює **актуальність теми** дослідження [14, с. 5].

IV. **Актуальність дослідження.** Реконструювати процес формування і розвитку лексико-семантичної системи української мови можливо тільки за умови докладного вивчення окремих лексичних груп. Педагогічна лексика української мови XVI–XVIII ст. ще не була об'єктом спеціального вивчення, хоча є ваговою частиною словникового фонду і тісно пов'язана з розвитком духовної культури української нації [9, с. 3].

V. **Актуальність ... дослідження** зумовлена, з одного боку, потребою суспільства у вихованні особистості, яка володіє вміннями і навичками орфографічно вправного письма, з іншого, – відсутністю в методичній літературі розробки методу вправ на уроках вивчення орфографії в загальноосвітніх навчальних закладах [3, с. 2].

Огляд літератури. У вступі подають короткий огляд літератури з метою висвітлення стану розробки обраної теми, історії дослідження окресленого питання. Огляд попередньо опрацьованої здобувачем літератури передбачає узагальнення ним інформації про авторів, які досліджували тему, про найцінніші досягнення, а також їх критичну оцінку. У курсовій роботі необхідно чітко вказати, які аспекти теми було досліджено, а які потребують подальшого вивчення. Огляд літератури за темою засвідчує вміння автора систематизувати, аналізувати, виокремлювати головне, критичного оцінювати погляди вчених.

Історію вивчення обраної теми необхідно подавати стисло, у логічному зв'язку і послідовності, але не обов'язково у хронологічному порядку.

Мета і завдання. Після огляду літератури доцільно чітко сформулювати мету роботи і завдання дослідження, які потрібно розв'язати для досягнення поставленої мети. Зразки формулювань цих структурних елементів вступу курсової роботи можна подавати за поданими нижче зразками.

I. **Мета роботи** – визначити текстотвірні та стилістичні функції вставлених конструкцій у мові художньої прози.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- 1) схарактеризувати лінгвістичний статус та природу вставлених конструкцій;
- 2) визначити структурні й функціональні типи вставлень;
- 3) з'ясувати роль вставлених конструкцій у структурі прозового художнього тексту;

4) описати засоби актуалізації і стилістичні функції вставлених конструкцій у художньому тексті;

5) виявити індивідуально-авторську специфіку вживання вставлених конструкцій в українській художній прозі 20–30-х років ХХ ст. [5, с. 3].

II. Метою пропонованої праці є встановлення закономірностей використання гуцульського говору в мові української художньої літератури ХІХ – І пол. ХХ ст.

Досягнення поставленої мети здійснено шляхом розв'язання таких **завдань**:

– визначити корпус творів української художньої літератури ХІХ – І пол. ХХ ст., у мові яких використані гуцульські різнорівневі діалектні риси;

– проаналізувати й охарактеризувати засвідчені в мові кожного твору гуцульські різнорівневі діалектизми;

– дослідити семантику гуцульських лексичних діалектизмів;

– встановити тенденції та закономірності використання гуцульських діалектних одиниць в історії української художньої мови ХІХ – І пол. ХХ ст.;

– простежити індивідуально-авторську специфіку використання гуцульського говору в художньому творі;

– виявити типологію взаємозв'язків гуцульського говору й літературної мови у мові української белетристики;

– з'ясувати функції гуцульського говору в художньому тексті [7, с. 3–4].

III. Мета дослідження – подати системний опис онімної лексики української мови за характером іменованих об'єктів та особливостями творення і функціонування пропріальних одиниць.

Відповідно до мети праці ставляться такі **завдання**:

– проаналізувати погляди вітчизняних і зарубіжних дослідників на природу та диференційні ознаки пропріативів; запропонувати уточнену дефініцію власної назви;

– описати методологію аналізу онімів і створити універсальну схему їхньої характеристики;

– доповнити наявні типології пропріальних одиниць;

– удосконалити денотатно-номінативну структуру онімної лексики, що дозволить конкретизувати об'єкт вивчення ономастики;

– систематизувати онімну лексику за денотатно-квалітативними ознаками;

– упорядкувати етимолого-словотвірну класифікацію власних назв;

– схарактеризувати стилістичні особливості пропріативів;

– внести пропозиції щодо кодифікації онімної лексики [14, с. 5].

IV. Мета ... дослідження – проаналізувати педагогічну лексику української мови XVI–XVIII ст., вивчити шляхи її формування, виявити особливості функціонування в пам'ятках зазначеного періоду. Оскільки в українському мовознавстві остаточно ще не вирішена проблема спадкоємності між старою і новою літературними мовами, ми поставили собі за мету з'ясувати, якою мірою аналізована нами лексика увійшла до лексико-семантичної системи нової української мови, чи стала вона основою для формування педагогічної термінології в сучасній українській літературній мові.

Мета роботи зумовила такі **завдання**:

- виявити у писемних текстах XVI–XVIII ст. лексеми, зміст яких пов'язаний із навчанням та освітою;
- класифікувати лексику за тематичними групами;
- проаналізувати склад педагогічної лексики з погляду її походження;
- здійснити аналіз семантичних процесів, що супроводжували розвиток педагогічної лексики у XVI–XVIII ст.;
- з'ясувати вплив екстралінгвальних факторів на появу окремих назв та зміни в семантичній структурі лексем;
- простежити динаміку розвитку семантики лексем та визначити їх історичну перспективу [9, с. 3–4].

V. Мета дослідження полягає у розробленні ефективної системи орфографічних вправ під час вивчення частин мови у 6–7 класах.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати лінгвістичну, психологічну, педагогічну і методичну літературу з досліджуваного питання.
2. Вивчити рівень володіння учнями 6–7 класів навичками морфологічного аналізу, уміння виділяти орфограми у словах різних частин мови.
3. Розробити систему правописних вправ, яка враховуватиме зв'язок у вивченні орфографії з морфологією.
4. Перевірити ефективність пропонованої методики за допомогою педагогічного експерименту [3, с. 3].

Об'єкт і предмет дослідження. Обов'язковими елементами вступу є об'єкт (процес або явище, яке породжує проблемну ситуацію та обране для вивчення) і предмет (окремі сторони об'єкта, його

властивості й особливості) дослідження. У курсовій роботі ці структурні компоненти оформляють за поданими зразками.

I. Об'єкт дослідження – мова української художньої прози 20–30-х років ХХ ст.

Предмет аналізу – вставлені конструкції у художньому тексті як засіб авторської тактики, зумовлений прагненням знайти особливу форму для вираження у писемній мові складної думки з усіма її відтінками, асоціативними зв'язками, взаємопов'язаністю явищ дійсності [5, с. 3].

II. Об'єктом дослідження є твори української художньої літератури ХІХ – І пол. ХХ ст., у мові яких використані гуцульські діалектні риси.

Предметом дослідження є гуцульські діалектні фонетичні, морфологічні, лексико-семантичні та фразеологічні одиниці, використані в художній мові письменників ХІХ – І пол. ХХ ст. [7, с. 4].

III. Об'єктом дослідження є корпус власних назв, які функціонують в українській мові.

Предмет дослідження – денотатно-характеристичні, етимолого-словотвірні та функціональні особливості онімної лексики української мови як основа для систематизації пропріальних одиниць [14, с. 5].

IV. Об'єктом дослідження є індивідуально-авторські лексичні новотвори, що вживаються у поезії В. Барки.

Предмет дослідження – семантика, функції, прагматика та лексикографічна інтерпретація лексичних інновацій [1, с. 3].

V. Об'єкт дослідження – процес формування у школярів правописних умінь і навичок.

Предметом дослідження є умови підвищення орфографічної грамотності учнів шляхом застосування методу вправ під час засвоєння орфографії на морфологічній основі [3, с. 3].

Джерела дослідження. У вступі також зазначають, на якому фактичному матеріалі виконано курсову роботу. Цей структурний елемент називають по-різному: «Джерела дослідження», «Джерельна база дослідження» (для методичних робіт – «База дослідження», або

«Експериментальна база дослідження»). У ньому лаконічно і чітко вказують основні джерела отримання інформації, наприклад:

I. Матеріалом для дослідження стали проекти типологій онімної лексики вітчизняних і зарубіжних учених, словники, довідники, реєстри, каталоги й інші зібрання власних назв, різностильові тексти, зокрема художні твори, тощо, які прямо або опосередковано сприяли структуруванню онімного простору української мови (всього проаналізовано понад 25 000 власних назв) [14, с. 5].

II. Джерельною базою дослідження послужили художні твори українських письменників ХІХ – І пол. ХХ ст., у яких відбито гуцульські діалектні риси, зокрема поетичні й прозові твори Ю. Федьковича, оповідання М. Павлика “Юрко Куликів”, повісті “Ребенщуківа Тетяна”, “Пропаций чоловік”, оповідання І. Франка “Як Юра Шикманюк брів Черемош”, “Терен у нозі”, “Гуцульський король”, оповідання Д. Харов’юка “Полагна”, новели Марка Черемшини, повісті М. Коцюбинського “Тіні забутих предків”, Г. Хоткевича “Довбуш”, “Камінна душа”, А. Крушельницького “Рубають ліс”, роман М. Козоріса “Чорногора говорить”, новели О. Манчука, оповідання “Нарозумився”, “Когутова рада” та роман “Дідо Іванчик” П. Шекерика-Доникова. Шляхом суцільної вибірки гуцульських різнорівневих діалектних елементів із зазначених текстів укладено спеціальну картотеку, яка налічує понад 20000 одиниць [7, с. 4].

III. Джерельною базою ... є пам’ятки староукраїнської мови ХІV – ХVІІІ ст. як рукописні, так і друковані, що охоплюють широкий стильовий та жанровий діапазон: грамоти, літописи, листування, господарські й лікарські порадики, юридичні та ділові тексти, граматики, словники, полемічна, богослужбова й гомілетична література, авторські та фольклорні твори – тексти, що охоплюють сфери суспільно-політичного, релігійного, соціально-економічного життя народу, правових відносин, державного управління, суду, ділових та особистих стосунків, перекладні твори тощо. Як довідковий матеріал використано історичні, тлумачні, етимологічні, діалектні та інверсійні словники [15, с. 5].

IV. База дослідження. ... Дослідження здійснювалося на базі ЗНЗ № 25 м. Рівне ..., ЗНЗ с. Переброди Дубровицького району Рівненської області ..., ЗНЗ м. Ізяслав Хмельницької області ..., Сіверськодонецького колегіуму Луганської області ... Для проведення педагогічного експерименту способом

типологічного відбору було визначено 12 експериментальних і стільки ж контрольних класів загальною кількістю 513 учнів з окремих шкіл західного і східного регіонів України [3, с. 4].

V. Експериментальна база дослідження. Учасниками дослідно-експериментального навчання були учні 5–6-х класів ЗОШ № 28 (м. Житомир) ...; Житомирського екологічного ліцею № 24 ...; Брусилівської ЗОШ Брусилівського району Житомирської області ...; Новосілівської ЗОШ Києво-Святошинського району Київської області ...; Сахновецької ЗОШ Старокостянтинівського району Хмельницької області ...; Полонського навчально-виховного комплексу № 2, “ЗОШ № 7, Колегіум” Полонського району Хмельницької області ... [10, с. 5].

Методи дослідження. Обов’язковою у вступі є вказівка на методи дослідження, використані в курсовій роботі для досягнення поставленої мети. Їх коротко перераховують і змістовно визначають, що саме досліджували за допомогою кожного методу. У роботах із методики навчання української мови часто застосовують такі методи, як узагальнення досвіду вчителів, спостереження / самоспостереження навчальних занять, анкетування учнів і вчителів, методичний експеримент тощо.

I. Досягненню поставленої мети підпорядковані **методи дослідження** – загальнонаукові (спостереження, аналізу, узагальнення) та конкретні лінгвістичні. Прийом інтерпретації тексту дав змогу встановити особливості функціонування вставлених конструкцій у художньому тексті, прийом зіставлення – виявити індивідуально-авторські особливості вживання вставлених конструкцій в українській прозі 20–30-х років ХХ ст.; епізодично залучався метод трансформацій – перебудови синтаксичних конструкцій, який допоміг з’ясувати стилістичну доцільність використання вставлень [5, с. 3].

II. **Методи дослідження.** Як основний використано описовий метод, сукупність прийомів і методик якого уможливили виділення одиниць аналізу, їх членування, класифікацію та інтерпретацію гуцульських різномірних діалектних елементів у мові художньої літератури. Для з’ясування специфіки гуцульських фонетичних, морфологічних, лексико-семантичних і фразеологічних діалектних рис застосовано зіставний метод, екстрапольований

на порівняння гуцульського діалекту й літературної мови. У дослідженні семантики лексичних діалектизмів залучено компонентний аналіз [7, с. 4].

III. Методи дослідження. У процесі аналізу лексичних інновацій був застосований системний підхід, який полягав у комплексному вивченні семантики, прагматичної ефективності, особливостей функціонування новотворів у поетичному мовленні, а також їхній лексикографічній інтерпретації. Для виконання конкретних завдань дослідження були використані такі методи: описовий – у розгляді функціонально-прагматичних особливостей інновацій, у процесі аналізу здобутків української письменницької лексикографії; метод компонентного аналізу – під час дослідження семантики новотворів. Частково використовувалися методи лінгвістичного спостереження, які охоплюють прийоми зіставлення і порівняння; статистичний метод – з метою виявлення загальних закономірностей номінативних тенденцій у словотворчій практиці В. Барки; типологічний метод – у процесі дослідження перспектив української індивідуально-авторської неографії (на матеріалі поезії В. Барки) [1, с. 4].

IV. Методи дослідження. Для розв'язання окреслених завдань використано загальнонаукові методи теоретичного рівня: вивчення, аналіз і систематизація лінгвістичної, психолого-педагогічної, навчально-методичної та інструктивно-методичної літератури з метою визначення й теоретичного обґрунтування досліджуваної проблеми, а також узагальнення одержаної інформації, передового педагогічного й особистого досвіду для розробки системи орфографічних вправ та методики її реалізації; методи емпіричного рівня: цілеспрямоване спостереження й аналіз уроків української мови, бесіди з учителями й учнями, анкетування вчителів та учнів з метою вивчення реального стану роботи з орфографії у 6–7 класах і виявлення рівнів сформованості орфографічних умінь і навичок у школярів; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний); якісний і кількісний аналізи результатів експериментально-дослідного навчання [3, с. 3].

V. Для розв'язання поставлених завдань, забезпечення достовірності результатів дослідження було використано систему **методів** наукового пошуку:

теоретичні – аналіз психолого-педагогічної, лінгвістичної, психолінгвістичної, лінгводидактичної літератури для визначення теоретико-методичних засад; з'ясування понять “інтерактивне навчання”, “інтерактивні методи, прийоми і форми навчання”; уточнення комплексу текстотворчих умінь; аналіз навчальної програми й підручників з української мови (5–6-ті

класи) для з'ясування ступеня розробленості досліджуваної проблеми в практиці навчання української мови;

емпіричні – анкетування вчителів для виявлення їхньої обізнаності з проблеми і психологічної готовності до впровадження інтерактивних методів і форм на уроках української мови; спостереження за навчальним процесом; педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи) для з'ясування рівнів сформованості текстотворчих умінь і можливості формування в учнів 5–6-х класів умінь будувати тексти різних типів за допомогою інтерактивних методів, прийомів і форм навчання; кількісний і якісний аналіз показників навчання для оброблення експериментальних результатів, що підтверджують ефективність розробленої методики [10, с. 4–5].

Основна частина

Суть роботи викладають в основній її частині, поділяючи матеріал на розділи (зазвичай, теоретичний і практичний), підрозділи, пункти та підпункти. Кожний розділ починають із нової сторінки. Зміст розділів основної частини повинен відповідати темі роботи і повністю її розкривати. У кінці кожного розділу та підрозділу формулюють короткі висновки про часткові результати дослідження.

У першому (теоретичному) розділі подають огляд літератури (ширше, ніж у вступі), окреслюють основні етапи розвитку наукової думки за окресленою проблемою. Стисло, критично висвітлюючи роботи дослідників, автор повинен визначити ті питання, які залишилися невирішеними та потребують подальшого вивчення.

У цьому підрозділі особливої ваги набувають покликання на документи, на праці різних авторів, а також цитати з авторитетних публікацій. Науковими основами курсової роботи можуть слугувати положення з мовознавства, педагогіки, психології, що зумовлено метою і завданнями конкретного дослідження.

Перший розділ у методичних роботах обов'язково передбачає висвітлення і суто дидактичних питань (вимоги чинної програми з досліджуваного питання; реалізація вимог програми у підручнику; висвітлення тих чи інших аспектів проблеми в методичних посібниках; урахування рекомендацій в освітньому процесі).

У другому (практичному) розділі здобувач описує результати власних досліджень. Основну увагу приділяє аналізу результатів та їх обґрунтуванню. Інтерпретацію результатів дослідження не можна обмежувати констатацією фактів, вона мусить містити спробу наукового пояснення їх, а також власну думку автора роботи про предмет вивчення та отримані результати.

Практичний підрозділ у курсових роботах із методики навчання української мови має містити опис пропонованої методики опрацювання матеріалу обраної теми, яку можна удосконалити, усунути наявні у ній недоліки, запровадити нову систему навчальної роботи. У цьому підрозділі висвітлюють результати експерименту, проведеного здобувачем освіти під час виробничої практики. Суть методичного експерименту полягає в тому, щоб визначити дві приблизно рівноцінні групи учнів (класи чи частини класу) та провести з ними комплекс занять, методики яких відрізняються лише тим показником, що є темою курсової роботи. Результати експериментального навчання оформляють у вигляді таблиць, статистичних обчислень.

Висновки

Загальні висновки розташовують безпосередньо після основної частини курсової роботи, починаючи їх із нової сторінки. У висновках коротко формулюють основні наукові і практичні результати дослідження, аргументуючи їх кількісними та якісними показниками, зазначають, наскільки підтвердилися робочі гіпотези. Висновки повинні інформувати про досягнення мети дослідження і виконання конкретних поставлених завдань. Залежно від теми роботи у висновках також формулюють рекомендації для вирішення досліджуваної проблеми.

Список використаної літератури

У курсовій роботі список використаної літератури починають із нової сторінки. Не рекомендовано вживати в роботі інші назви цієї структурної частини («Література», «Бібліографія» чи ін.). До списку

літератури зараховують усі використані автором роботи незалежно від того, де їх опубліковано (в окремому виданні, у збірці наукових праць, журналі, газеті тощо).

Список містить бібліографічні описи літератури. Кожний бібліографічний запис необхідно починати з нового рядка в алфавітному порядку авторів та назв праць. Спочатку подають видання українською мовою, потім – іноземними.

Джерела дослідження, їх умовні позначення

Цей структурний елемент зазвичай має місце в курсових роботах з української мови, у яких матеріал для дослідження добирають із лексикографічних праць (словників, довідників), творів письменників тощо. Для зручності оформлення посилань на джерела дослідження в тексті курсової роботи послуговуються їх умовними позначеннями, наприклад: СУМ – Словник української мови, ССУМ – Словник синонімів української мови, СМУМ – Словник морфем української мови, БЛ – Богдан Лепкий.

У списку джерел дослідження після умовного позначення подають опис використаного джерела відповідно до чинного стандарту оформлення бібліографічних посилань.

Додатки

Додатки до курсової роботи необхідно починати з нової сторінки. У додатках уміщують матеріал, який є необхідним для повноти роботи, але внесення його до основної частини може змінити логічне та впорядковане уявлення про роботу; який не може послідовно розміщуватися в основній частині роботи через великий обсяг або способи відтворення; який можна вилучити для широкого кола читачів, але він є необхідним для фахівців.

У додатки, за необхідності, можна вносити допоміжний матеріал, потрібний для повноти сприйняття дослідження, зокрема: таблиці додаткових цифрових даних; інструкції, методики, опис алгоритмів, розроблених під час роботи над дослідженням; ілюстрації допоміжного характеру; завдання і тексти вправ, схеми, малюнки,

учнівські роботи, анкети, контрольні завдання та інші матеріали, які можуть викликати інтерес.

Додатки розміщують у порядку появи посилань на них у тексті роботи. Кожний додаток починається з нової сторінки, повинен мати заголовок, що друкується вгорі малими літерами з першої великої симетрично до тексту сторінки. Над заголовком посередині рядка друкується слово «Додаток» і велика літера, якою позначається цей додаток. Додатки позначають не цифрами, а великими літерами української абетки (А, Б, В та ін.), за винятком літер Г, Ґ, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ї. Текст кожного додатка може бути поділений на розділи, що нумерують у його межах (наприклад А. 1, А. 2).

СТИЛЬ НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Стиль написання курсової роботи – науковий, якому властиві такі ознаки, як беземоційність, логічність і послідовність викладу матеріалу. Наукове дослідження автор пише від третьої особи, такий вид робіт не повинен містити оцінки власних досягнень, спостережень. Інтерпретація поглядів і розумінь, тлумачення мовних понять спрямовані тільки на аналіз запозичених та авторських думок без суб'єктивної їх оцінки. Норми викладу матеріалу суворо регламентовано вимогами наукового мовлення.

Тексти наукового стилю побудовані за принципом логічності і послідовності викладу думок, чому сприяють специфічні функціонально-синтаксичні засоби, зокрема такі, що демонструють розвиток думки (*по-перше, по-друге, отже, насамперед*); джерело повідомлення (*як зазначає ..., на думку ...*); перехід від однієї думки до іншої (*варту зупинитися, необхідно зазначити, наголосити*). Для текстів наукового стилю неприпустимим є вживання особових форм дієслів на зразок *розглянемо, доходимо висновку, перейдемо до ...*. Найбільш характерними для власне наукового підстилю вважають дієслівні форми на *-но, -то* (*доведено думку, розв'язано питання, зафіксовано прислівники ...*).

Засобами поєднання частин наукового тексту є також займенники, прикметники та дієприкметники (*такий, той, вищезазначений, вказаний, названий*), проте необхідно ретельно добирати такі слова, щоб не порушити норм української мови та наукового стилю написання робіт суто лінгвістичного спрямування.

Текстам наукового стилю властиве широке використання абстрактних іменників (*теорія, усвідомлення, погляди, переконання*), віддієслівних іменників (*дослідження, вивчення, розуміння*). Варто наголосити на недоцільності нанизування таких іменників в одному реченні, оскільки це ускладнює сприйняття тексту (*постає завдання вивчення ..., нашарування семантичного переосмислення*). Для уникнення такої недоречності необхідно замінити подібні формули на такі, до складу яких входить інфінітив (*завдання вивчити*),

складнопідрядним реченням із підрядним мети або синонімічними словами (*нашарування семантичної зміни*). Не менш важливим є правильна побудова граматичних форм слів, зокрема аналітичних форм ступенів порівняння прикметників і прислівників (*найбільш правильно, менш імовірно*).

Науковий стиль регламентує вживання полісемічних слів із метою уникнення двозначності розуміння тексту (*розкриває, залишає*). Неприпустимим є введення в текст тропів для надання викладу образності, що не стосується так званих стертих метафор, які вважають усталеними мовними зворотами, своєрідними кліше, властивими науковому стилю мовлення (*перебуває в полі зору науковців, єдиного погляду немає, початок тенденції*).

Особливу увагу варто звернути на використання слів-термінів у тексті курсової роботи. Необхідно пам'ятати, що термін не просто називає, а логічно, вичерпно і точно визначає поняття (тобто виконує номінативну функцію та функцію дефініції) та його місце в системі інших понять. Терміни поділяють на загальнонаукові (*ідея, тема, функція, категорія, метод, аналіз*) та вузькоспеціальні (*флексія, інфінітив, складнопідрядне речення, планування уроку, розвиток мовлення*). Такі терміни мають бути в тексті курсової роботи з української мови або методики її навчання. Уводити їх до тексту можна декількома способами:

- безпосереднє визначення, поступове підведення до терміна, тобто після розгорнутого опису поняття зазначають сам термін (*слова, характерні для мовлення людей певних професій, називають професіоналізмами*);
- синонімічна форма введення (*флексія (закінчення) – це змінна звукова частина змінюваного слова*);
- етимологізація терміна, тобто розкриття його походження (*«білінгвізм» походить від латинського слова «bilingua», що означає «подвійна мова»*);
- пояснення терміна в дужках або у виносці під текст (*морфонологія (проміжний мовний рівень, який виникає на стику двох основних: фонетичного і морфологічного)*).

Наукові терміни необхідно вживати грамотно, розрізняючи слова-пароніми (*діалектний – діалектологічний, стильовий – стилістичний*), щоб уникнути двозначності та не продемонструвати невміння оперувати термінологією.

Під час написання курсової роботи надають перевагу простим ускладненим реченням зі вставними словами і словосполученнями на позначення ступеня достовірності повідомлення або на вказівку джерела інформації (*зрозуміло, ймовірно; на думку ..., на нашу думку, як зазначено*), а також складнопідрядним реченням з причиново-наслідковими відношеннями (*Мова не може існувати поза культурою, бо саме вона визначає своєрідність народу і відрізняється від інших мов певним національним колоритом*).

Отже, при написанні тексту курсової роботи для досягнення чіткості, логічності, послідовності, однозначності та цілісності викладу думок необхідно дотримуватися норм української літературної мови, враховувати специфіку наукового стилю.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Загальні вимоги

Курсову роботу набирають на комп'ютері через 1,5 інтервали (29–30 рядків на сторінці, шрифт 14, Times New Roman) і друкують на принтері з одного боку аркуша білого паперу формату А 4 (210x297 мм). Поля: верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, лівє – 30 мм, правє – 15 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту роботи – однаковою. Мінімальна висота шрифту 1,8 мм.

Ілюстративні матеріали повинні відповідати формату А 4, їх уносять до загальної нумерації сторінок роботи, якщо вони в тексті роботи, або розміщують у додатках.

Текст основної частини роботи поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти. Кожну структурну частину роботи починають з нової сторінки. Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ», «ДЖЕРЕЛА ДОСЛІДЖЕННЯ, ЇХ УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту.

Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Після назви заголовка крапки не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Після заголовка (за винятком заголовка пункту) перед текстом пропускають один рядок. Кожну структурну частину роботи треба починати з нової сторінки.

Курсова робота повинна мати палітурку, допускається опрацювати в м'якій оправі (з'єднання спіраллю, термопалітурки тощо).

Нумерація

Сторінки, розділи, параграфи, пункти, рисунки, таблиці нумерують арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою роботи є титульна, яка входить до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять. Нумерацію починають зі сторінки «ВСТУП», на наступних

сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки у кінці. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Після номера підрозділу ставлять крапку, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку записують заголовок підрозділу. В окремих випадках у курсових роботах підрозділи поділяють на пункти, які нумерують у межах кожного підрозділу. Наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку записують заголовок пункту.

Ілюстрації (схеми, графіки, карти, фотографії) і таблиці необхідно подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, розміщені на окремих сторінках роботи, зараховують до загальної нумерації сторінок. Таблицю, малюнок, розміри яких більше формату А 4, рахують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або в додатках.

Посилання

У курсовій роботі обов'язково подавати посилання на літературу та джерела, використані при написанні роботи. Такі посилання дають змогу перевірити достовірність відомостей про цитування документа, необхідну інформацію про нього. Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших видань із великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок із видання, на яке посилається автор. Посилання в тексті записують у квадратних дужках [], зазначаючи джерело та сторінку (крім газетних статей і випадків, коли посилання на джерело загалом), наприклад: [3, с. 55], [1; 2; 7], [1, с. 5–15]. Цифри в [] відповідають порядковому номеру друкованого видання у списку використаної літератури. Посилання на джерело дослідження чи лексикографічну працю подають у

круглих дужках (), де наведено умовне скорочення джерела, (том – якщо є), сторінку, наприклад: (СУМ, V, с. 352), (Франко, II, с. 126).

Цитування

Для підтвердження фактів, критичної оцінки наукових поглядів часто використовують цитати, залучення яких підпорядковане загальним вимогам цитування, зокрема: точність відтворення і збереження особливостей авторського написання; повнота цитування без довільного скорочення тексту та спотворень думки (пропуск фрагментів позначають трьома крапками); наявність обов'язкового посилання на джерело.

Грамотність і правильність оформлення курсової роботи багато в чому залежить і від дотримання правил подання цитат, які представляють у вигляді прямої або непрямої мови. Пряме цитування подають за зразком: *А. К. Мойсієнко сказав (говорить, пише, вважає, доводить, стверджує, передбачає, вказує тощо): «Ц...»*. Цитату беруть у лапки і починають із великої літери. Непряме цитування передбачає наявність з'ясувального сполучника *що*, після якого подають цитату в лапках і з малої літери: *А. К. Мойсієнко вважає, що «ц...»*. В обох випадках після цитати вказують посилання на джерело та сторінку. Сторінку можна не вказувати при вільному викладі змісту джерела.

Вимоги до оформлення цитат

	<i>Фразу цитують повністю</i>	<i>Пропущений фрагмент на початку цитати</i>	<i>Пропущений фрагмент у середині цитати</i>	<i>Пропущений фрагмент у кінці цитати</i>
<i>Цитата є самостійним реченням (без слів автора)</i>	«Ц» [посилання].	«...Ц» [посилання].	«Ц...ц» [посилання].	«Ц...» [посилання].
<i>Цитату оформляють як пряму мову</i>	«Ц», – а [посилання]. А: «Ц» [посилання].	«... Ц», – а [посилання]. А: «... ц» [посилання].	«Ц ... ц», – а [посилання]. А: «Ц ... ц» [посилання].	«Ц ...», – а [посилання]. А: «Ц ...» [посилання].

	A: «Ц», – а [посилання]. «Ц, – а, – ц» [посилання].	A: «... ц», – а [посилання].	A: «Ц ... ц», – а [посилання].	A: «Ц ...», – а [посилання].
<i>Цитата синтаксично пов'язана з авторським текстом</i>	A «ц» [посилання]. А, що «ц» [посилання]. «Ц», оскільки а [посилання].	A «... ц» [посилання]. А, що «... ц» [посилання]. «...Ц», оскільки а [посилання].	A «ц ... ц» [посилання]. А, що «ц ... ц» [посилання]. «Ц ... ц», оскільки а [посилання].	A «ц ...» [посилання]. А, що «ц ...» [посилання]. «Ц...», оскільки а [посилання].

На джерело при цитуванні можуть указувати й спеціальні вступні слова: *Як вважає (стверджує, доводить, передбачає) А. К. Мойсієнко, ...; На думку (за припущенням, за твердженням ...) А. К. Мойсієнка, ...; Відповідно до твердження (позиції, теорії, концепції, думки...) А. К. Мойсієнка, ...; згідно з поглядами (позицією, твердженням ...) А. К. Мойсієнка, ...* тощо. Після них ставлять кому, цитату беруть у лапки і починають із малої літери. Ініціали при прізвищу в таких випадках подають перед прізвищем.

Бібліографічний опис використаної літератури, джерел дослідження

Для оформлення списку бібліографічних посилань у курсовій роботі використовують Національний стандарт України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» [6].

Приклади оформлення бібліографічного опису подано в **Додатку В**.

Ілюстративний матеріал і таблиці

Ілюстративний матеріал повинен мати назву, яку записують після номера ілюстрації, за потреби його доповнюють пояснювальними даними (текст під рисунком). У текстовій частині роботи таблиці та ілюстрації розміщують відразу після посилання на

них або на наступній сторінці. Їх позначають словом «рис.» і нумерують послідовно у межах розділу (це не стосується ілюстрацій, поданих у додатках). Номер рисунка складається з номера розділу та порядкового номера (у межах розділу). Наприклад: Рис. 1.3 (тобто третій рисунок першого розділу).

Цифровий матеріал часто подають у таблицях, у яких інформацію групують у рядки і графи, відокремлені одна від одної вертикальними та горизонтальними лініями. Зазвичай, таблиця містить такі елементи: порядковий номер і тематичний заголовок, боковик, заголовки вертикальних граф, горизонтальні рядки і вертикальні графи.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують зверху і друкують симетрично до тексту. Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. Схему побудови таблиці подано нижче.

Таблиця (номер)

Назва таблиці

п/н		Заголовки граф			
		Підзаголовки			
	Боковик (заголовок рядка)				

Графи (колонки)

Заголовки колонок записують із великої літери, підзаголовки – із малої, якщо вони складають одне речення з заголовком (якщо вони самостійні, тоді з великої). Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на наступний аркуш.

У текстовій частині роботи повинні бути посилання на всі таблиці, наприклад: «... у табл. 1.1» (першій таблиці першого розділу), «див. табл. 2.2» (другу таблицю другого розділу).

Для ілюстрування на екрані результатів проведеного дослідження під час захисту курсової роботи застосовують ноутбук.

ВІДГУК КЕРІВНИКА ТА ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Підготовка відгуку керівника на курсову роботу

Закінчену курсову роботу здобувач подає керівникові для підготовки відгуку в терміни, визначені кафедрою. У відгуку керівник має оцінити якість виконання курсової роботи, дотримуючись таких критеріїв оцінювання: актуальність теми роботи; чіткість формулювання об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження; логічність структури та її відповідність темі роботи; методологічний апарат дослідження; аналіз наукових джерел; системність і повнота в розкритті теми; стиль, грамотність, логічність викладу; дотримання вимог до оформлення курсової роботи; аргументованість висновків, їх відповідність одержаним результатам; ступінь самостійності автора, його особистий внесок у роботу.

Бланк для оформлення відгуку керівника на курсову роботу подано в **Додатку Ж**.

У курсових роботах здобувачів освіти наукові керівники часто фіксують певні недоліки, зокрема:

- відхід від теми (тема курсової роботи передбачає розкриття одних питань, а фактично розкриваються інші);
- безсистемний виклад матеріалу, повторення одних і тих самих положень;
- логічні помилки, невміння виокремити головне;
- невдале поєднання теорії з фактичним матеріалом;
- переписування матеріалу з друкованих видань;
- недотримання рекомендацій до оформлення роботи.

Ці недоліки обов'язково позначаються на оцінюванні курсової роботи. Попередню оцінку за виконане дослідження керівник повинен прописати у своєму відгуку, який має також містити висновок про можливість допуску курсової роботи до захисту.

Роботи, зміст і оформлення яких, за висновком керівника, відповідають вимогам, допускають до захисту, про що керівник на титульному аркуші курсової роботи робить відмітку «Допущено до захисту»,

зазначає дату і ставить свій підпис. Після цього з роботою мають ознайомитися члени комісії, створеної за рішенням кафедри.

У випадках порушення терміну подання курсової роботи науковому керівнику без поважних причин, роботу не допускають до захисту, що вважається академічною заборгованістю, ліквідація якої відбувається у визначені деканатом терміни.

Якщо роботу до захисту не допущено або оцінено на «незадовільно», здобувач зобов'язаний виконати нову курсову роботу за цією ж темою з урахуванням зауважень.

Процедура захисту курсової роботи

Захист курсової роботи відбувається публічно у присутності комісії і здобувачів освіти відповідно до графіка, укладеного кафедрою.

Для виступу, у якому здобувач повинен висвітлити основні положення та результати проведеного дослідження, надають 7–10 хвилин. Під час захисту курсової роботи варто обґрунтувати актуальність теми, назвати мету дослідження, повідомити структуру роботи і стисло викласти її зміст. Особливу увагу необхідно звернути на практичну частину роботи, на результати виконання дослідного завдання, а завершити виступ формулюванням висновків, рекомендацій.

Під час виступу важливо звернути увагу на:

- дотримання регламенту представлення роботи;
- стислий виклад положень і думок;
- логічний перехід від однієї частини до іншої;
- літературне мовлення, виразність, стилістичну вправність;
- використання ноутбука для висвітлення на екрані вихідних даних, ілюстративних матеріалів, результатів курсового дослідження.

Для свого виступу здобувач має попередньо підготувати текст доповіді з дотриманням таких рекомендацій для його оформлення:

- доповідь готують на аркушах білого паперу формату А4;
- використовують тільки одну сторону аркуша;

- кожен сторінку обов'язково нумерують;
- для тексту доповіді використовують 14 шрифт (його легко прочитати, стоячи перед кафедрою);
- подвійний інтервал між рядками;
- на голосне прочитання однієї сторінки такого рукопису повинно витратитися в середньому біля однієї хвилини.

Під час виступу необхідно дотримуйтеся норм наукового етикету. Почати свою доповідь варто зі звертання до присутніх, наприклад: *Шановні присутні! До вашої уваги пропонуємо курсову роботу на тему...* Мова доповідача має бути чіткою, граматично точною, розбірливою, переконливою, а також виразною, із дотриманням темпу, гучності та інтонації мовлення. Якщо говорити поспішно, квапливо, проковтуючи закінчення слів, чи, навпаки, дуже тихо та нерозбірливо, то якість виступу від цього погіршується. Спокійна манера викладу завжди імпонує слухачам. У виступі не варто подавати розлогіх міркувань або громіздких прикладів, які важко сприймати на слух.

Процедура захисту відбувається відповідно до правил ведення наукової дискусії, тобто доповідач має відповідати на запитання і зауваження присутніх, про що фіксують у відповідному протоколі. Відповіді на запитання повинні бути стислими, чіткими та добре аргументованими. Якщо можливі поклики на текст роботи, у такому разі їх треба обов'язково робити. На захисті необхідно показати глибину знань в обраній темі, уміння доказово захищати свої погляди, виявити культуру й уміння вести наукову дискусію.

До захисту курсової роботи можна підготувати мультимедійну презентацію, у якій необхідно представити: мету і завдання дослідження; джерела, які використано в роботі; отримані результати, висновки. Варто враховувати, що час для презентації обмежений (максимум 7 хв.), тому всі матеріали викладати потрібно чітко, лаконічно, а їх кількість відповідно обмежувати. Презентація має бути органічно пов'язана з виступом на захисті.

Для доброго сприймання презентаційних матеріалів їх оформляють достатньо стримано, без занадто яскравих кольорів,

максимально обережно використовуючи анімаційні ефекти. Під час створення презентації варто дотримуватися певних вимог до подання тексту на слайдах та добору кольорів.

Вимоги до тексту презентації:

- найкраще використовувати шрифти Arial чи Helvetica, варто уникати таких шрифтів, як Times New Roman або Palatino, оскільки їх іноді важче читати;
- використовувати розмір шрифту не менше 24;
- для заголовків можна використовувати більший шрифт (розмір 35–45) або різні кольори;
- для більшої частини презентації треба послуговуватися шрифтом одного типу;
- застосовувати різні кольори, розміри та стилі (жирний, підкреслений);
- уникати курсиву, оскільки його важко швидко читати;
- дотримуватися правила «6х6»: одна думка на рядок, який містить не більше 6 слів, а також не більше 6 рядків на слайд;
- подавати темний текст на світлому фоні;
- не використовувати всі великі літери, хіба що для заголовків;
- для перевірки правильності вибору шрифту варто стати приблизно за 2–3 метри від монітора і подивитися, чи можливо прочитати слайд;
- перевірити орфографію, пунктуацію.

Вимоги до графіки та оформлення слайдів презентації:

- фон повинен бути послідовний і ненав'язливий;
- оформлення має бути чітким, обов'язково треба залишити вільне місце навколо тексту і графіки;
- під час використання схем чи графіків використовувати лише стільки тексту, скільки потрібно, аби їх пояснити;
- використовувати якісний кліпарт (ілюстративні вставки);

- графіка повинна бути пов'язаною з темою слайду і підсилювати її;
- обмежити кількість графіки на кожному слайді;
- уникати крикливої графіки та шумних анімаційних ефектів, окрім випадків, коли вони безпосередньо стосуються теми;
- обмежити кількість використаних переходів; краще використовувати лише один, аби аудиторія знала, чого очікувати;
- перевірити всю графіку на проекційному екрані до реальної презентації.

Вимови до використання кольорів у презентації:

- обмежити кількість кольорів на одному екрані;
- не використовувати більше чотирьох кольорів на одній схемі;
- малі предмети і тонкі лінії виділяють за допомогою яскравих кольорів, однак деякі з них важко сприймати;
- перевірити всі кольори на екрані до початку реальної презентації, бо вони можуть по-іншому виглядати на моніторі.

За результатами захисту курсової роботи здобувачеві виставляють оцінку у формі заліку.

Після захисту курсову роботу зберігають на кафедрі. Кращі роботи можуть бути рекомендовані для участі в конкурсах студентських наукових робіт, доповідей результатів дослідження на студентських наукових конференціях та опублікування. Переможці конкурсів, учасники конференцій із наявною публікацією за проблематикою курсової роботи звільняються від захисту на кафедрі, якщо конкурс чи конференція відбулися до запланованого терміну для захисту.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Оцінювання курсової роботи здійснюють за національною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) та за шкалою ЄКТС (100-бальна шкала, яка є сумою балів за виконання курсової роботи (максимальна кількість балів – 70) та її захист (максимальна кількість балів – 30)). Орієнтовний розподіл балів за критеріями оцінювання курсової роботи (виконання та захист) наведено в Додатку Е.

Оцінку за виконання курсової роботи виставляє керівник на основі чітких критеріїв, зокрема:

- актуальність теми роботи;
- чіткість формулювання об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження;
- логічність структури та її відповідність темі роботи;
- методологічний апарат дослідження;
- аналіз наукових джерел;
- системність і повнота в розкритті теми;
- стиль, грамотність, логічність викладу;
- якість оформлення курсової роботи;
- аргументованість висновків, їх відповідність одержаним результатам;
- ступінь самостійності автора, його особистий внесок у роботу;
- співпраця з науковим керівником при підготовці роботи.

Значення системи ЄКТС та національної шкали оцінювання курсової роботи за її виконання і захист відповідають певному рівню сформованості в здобувачів вищої освіти компетентностей у розробці та вирішенні наукової проблеми, оформленні наукової роботи та її представленні на захисті.

Оцінка А «відмінно» (90–100 балів):

- здобувач продемонстрував глибокі теоретичні знання з теми курсової роботи;
- має сформовані первинні навички науково-дослідницької роботи: добирати фактичний матеріал, аналізувати і творчо осмислювати зібрані дані, формулювати висновки;
- здобувач робить власні висновки на основі самостійного дослідження, пропозиції або рекомендації з предмета дослідження;
- курсова робота написана грамотною науковою мовою;
- курсова робота оформлена відповідно до вимог і подана до захисту у визначений кафедрою термін;
- на захисті здобувач продемонстрував глибокі знання з теми дослідження, дав обґрунтовані відповіді на запитання членів комісії.

Оцінка В «добре» (82–89 балів):

- здобувач продемонстрував глибокі теоретичні знання з теми курсової роботи;
- має сформовані первинні навички науково-дослідницької роботи: добирати фактичний матеріал, аналізувати і творчо осмислювати зібрані дані, формулювати висновки, але не завжди критично ставиться до використаних джерел та літератури;
- студент робить власні висновки на основі самостійного дослідження, пропозиції або рекомендації з предмета дослідження, однак наявні труднощі в їх обґрунтуванні;
- курсова робота написана грамотною науковою мовою, але допущені незначні граматичні та стилістичні помилки;
- курсова робота оформлена відповідно до вимог і подана до захисту у визначений кафедрою термін;
- на захисті здобувач дав відповіді на всі запитання членів комісії, але виявляв невпевненість в аргументації чи

некоректно її формулював.

Оцінка С «добре» (75–81 бал):

- здобувач продемонстрував добрі теоретичні знання з теми курсової роботи;
- має сформовані первинні навички науково-дослідницької роботи: добирати фактичний матеріал, аналізувати зібрані дані, формулювати висновки, але не завжди критично ставиться до використаних джерел і літератури та допускає певні неточності;
- здобувач має труднощі при обґрунтуванні власних висновків, пропозицій та рекомендацій, а також допускає неточності;
- курсова робота написана грамотною науковою мовою, але допущені граматичні і стилістичні помилки;
- курсова робота оформлена відповідно до вимог і подана до захисту у визначений кафедрою термін;
- на захисті здобувач продемонстрував добрі знання з теми дослідження, дав відповіді на більшість запитань членів комісії.

Оцінка Д «задовільно» (69–74 балів):

- здобувач продемонстрував достатні теоретичні знання з теми курсової роботи;
- має сформовані основні первинні навички науково-дослідницької роботи: відбирати фактичний матеріал та аналізувати зібрані дані, але допускає в роботі порушення принципів логічного і послідовного викладу матеріалу; мають місце окремі фактичні помилки і неточності;
- здобувач не може сформулювати власні висновки на основі самостійного аналізу, пропозиції і рекомендації з теми дослідження або обґрунтувати їх;
- в оформленні роботи та науковому викладі допущені

значні помилки;

- здобувач недостатньо добре володіє науковим апаратом дослідження;
- курсова робота подана до захисту у визначений кафедрою термін;
- на захисті здобувач продемонстрував задовільні знання з теми дослідження, дав відповіді на запитання членів комісії, але допускав у них суттєві неточності.

Оцінка Е «задовільно» (60–68 балів):

- здобувач продемонстрував задовільні теоретичні знання з теми курсової роботи;
- має сформовані основні первинні навички науково-дослідницької роботи: добирати фактичний матеріал та аналізувати зібрані дані, але допускає в роботі порушення принципів логічного і послідовного викладу матеріалу; мають місце окремі фактичні помилки і неточності;
- здобувач не сформулював власні висновки, пропозиції і рекомендації з теми дослідження, відсутній ґрунтовний аналіз фактичного матеріалу;
- в оформленні роботи та науковому викладі допущені значні граматичні та стилістичні помилки;
- здобувач недостатньо добре володіє науковим апаратом дослідження;
- курсова робота подана до захисту пізніше визначеного кафедрою терміну;
- на захисті здобувач продемонстрував задовільні знання з теми дослідження, але не дав відповіді на запитання членів комісії.

Оцінка FХ «незадовільно» (35–59 балів):

- здобувач продемонстрував незадовільні теоретичні знання з теми курсової роботи;

- не володіє первинними навичками науково-дослідницької роботи;
- в оформленні роботи та науковому викладі допущені численні граматичні та стилістичні помилки;
- здобувач не володіє науковим апаратом дослідження;
- курсова робота подана до захисту пізніше визначеного кафедрою терміну;
- на захисті студент продемонстрував незадовільні знання з теми дослідження, не дав відповіді на запитання членів комісії.

Оцінку F «незадовільно» (0–35 балів):

- здобувач продемонстрував незадовільні теоретичні знання з теми курсової роботи;
- не володіє первинними навичками науково-дослідницької роботи;
- в оформленні роботи та науковому викладі допущені численні граматичні та стилістичні помилки;
- здобувач не володіє науковим апаратом дослідження;
- курсову роботу не допущено до захисту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адах Н. А. Авторські лексичні новотвори в поезії Василя Барки : семантика, функції, прагматика : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2009. 20 с.
2. Андрусак І. В. Оформлення студентських курсових робіт : методичні матеріали з написання курсових робіт для студентів факультету іноземної філології. Ужгород, 2015. 42 с.
3. Антончук О. М. Метод вправ у навчанні орфографії учнів 6–7 класів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2009. 19 с.
4. Асіїв Л. Курсова робота з українського мовознавства : Методичні вказівки до написання та вимоги до оформлення курсової роботи. Львів, 2018. 87 с. URL : [kurs-metod.pdf](#)
5. Галайбіда О. В. Вставлені конструкції в українському художньому тексті : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2009. 23 с.
6. Головата Л. М. Готуємо майбутніх словесників до написання курсової роботи з методики навчання української мови. *Стратегічні напрями розвитку сучасної української лінгводидактики* : колективна монографія / за ред. Е. Палихати, О. Петришиної. Тернопіль : Підручники і посібники, 2021. С. 201–208.
7. Грещук В. В. Гуцульський говір в українській художній мові ХІХ – І пол. ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Львів, 2009. 20 с.
8. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Вид. офіц. Київ, 2016. 16 с.
9. Зелінська О. Ю. Педагогічна лексика української мови ХVІ – ХVІІІ ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2003. 20 с.
10. Кратасюк Л. М. Інтерактивні методи в навчанні учнів 5–6 класів створювати тексти різних типів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2011. 24 с.
11. Методичні вказівки до написання курсових робіт з української мови та методики викладання / упор.: А. О. Дубик, О. О. Леонтєва, Н. В. Пазіна. Тирасполь, 2016. 68 с.
12. Методичні рекомендації до виконання, оформлення та захисту курсової роботи / Павлюченко Ю. М. та ін. Вінниця : Донецький нац. ун-т імені Василя Стуса, 2018. 28 с.
13. Наукова робота з української мови та методики її навчання : методичні вказівки до написання курсової та випускної

кваліфікаційної роботи для студентів-філологів / уклад. О. В. Дуденко, В. О. Коваль. Умань : ВПЦ «Візаві», 2014. 44 с.

14. Горчинський М. М. Структура, типологія і функціонування онімної лексики української мови : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.01. Київ, 2010. 27 с.
15. Штанденко У. М. Відіменний суфіксальний словотвір дієслів у староукраїнській мові XIV – XVIII ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2003. 22 с.

ДОДАТКИ

Додаток А. Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет філології та журналістики

Кафедра української мови та методики її навчання

КУРСОВА РОБОТА

з

_____ (назва дисципліни)

на тему:

Здобувач вищої освіти _____ курсу _____ групи
_____ форми навчання
спеціальності _____
(шифр, назва)

Освітня програма _____
(назва)

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник _____
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Оцінка за національною шкалою _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії:

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Члени комісії:

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Умань 20__

Додаток Б. Зразок оформлення змісту курсової роботи

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. НАЗВА	6
1.1. Назва.....	6
1.2. Назва.....	10
РОЗДІЛ 2. НАЗВА	14
2.1. Назва.....	14
2.2. Назва.....	18
ВИСНОВКИ	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	25
ДЖЕРЕЛА ДОСЛІДЖЕННЯ, ЇХ УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ	28
ДОДАТКИ	29

Додаток В. Приклади оформлення бібліографічного опису використаної літератури, джерел дослідження

Один автор

Коваленко Н. Д. Фразеологія в українському діалектному мовленні : монографія [відп. ред. П. Ю. Гриценко]. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня “Рута”», 2021. 404 с.

Назаренко О. М. Вступ до мовознавства : навч. посібн. Одеса : Фенікс, 2021. 190 с.

Селігей П. О. Етимологічний словник запозичених суфіксів і суфіксоїдів в українській мові. Київ : Академперіодика. 2014. 324 с.

Два автори

Вакарюк Л. О., Панцьо С. Є. Український словотвір у термінах. Словник-довідник. Тернопіль : Джура, 2007. 260 с.

Заболотний О., Заболотний В. Українська мова : підруч. для 8 кл. закл. заг. серед. освіти. 2-ге вид., переробл. Київ : Генеза, 2021. 224 с.

Коваль В. О., Маслюк К. А. Методика навчання української мови : методичні рекомендації для студентів філологічних факультетів. Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. 100 с.

Три автори

Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилїстика української мови : підручник / за ред. Л. І. Мацько. Київ : Вища школа, 2003. 462 с.

Чотири автори

Сучасна українська літературна мова : підручник / Плющ М. Я., Бевзенко С. П., Грипас Н. Я., Козачук Г. О. ; за ред. Плющ М. Я. Київ : Вища школа, 2000. 430 с.

П'ять і більше авторів

Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фонетика : підручник / Мойсієнко А. К. та ін. Київ : Знання, 2010. 270 с.

Без автора

Український правопис / НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.

Автор(и) та редактор(и) / упорядники

Людина в мові і тексті : колективна монографія / Коломієць І. І., Кульбабська О. В., В. В. Розгон [та ін.] ; за заг. ред. В. В. Розгон; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2023. Вип. 2. 252 с.

Синтаксис української мови : хрестоматія : у 2 ч. / упоряд. : А. Мойсієнко, В. Чумак, С. Шевель. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2019. Ч. 1. 559 с.

Редактор, упорядник

Великий тлумачний словник української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2009. 1736 с.

Матеріали конференцій

Українська мова вчора, сьогодні, завтра в Україні і світі : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 жовт. 2023 р.). Київ : Вид-во Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, 2023. 113 с.

Багатотомні видання

Словник синонімів української мови : в 2 т. / редкол. І. К. А. А. Бурячок [та ін.]. Київ : Наук. думка, 2001.

Окремий том багатотомного видання

Словник української мови : в 11 т. / ред. тому : І. С. Назарова [та ін.]. Київ : Наук. думка, 1978. Т. 9. 916 с.

Дисертації, автореферати дисертацій

Бойчук М. І. Функціонально-семантичне поле релігійної лексики англійської мови (поліпарадигмальне дослідження) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 2021. 300 с.

Коваль В. О. Теоретичні і методичні засади формування професійної компетентності майбутніх вчителів-філологів у вищих педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. ... док. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2013. 40 с.

Стандарти

ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).

Архівні документи

Наукове товариство ім. Шевченка. Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаніка НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.

Законодавчі та нормативні документи

Закон України «Про освіту» : набрав чинності 28 верес. 2017 року : відповідає офіційному тексту / відп. за вип. В. А. Прудников. Харків : Право, 2017. 132, [3] с.

Опис частини видання

Розділ книги

Комарова З. Фразеологізація емоцій гніву і страху людини в українській мові. *Людина в мові і тексті* : колективна монографія / Коломієць І. І., Кульбабська О. В., В. В. Розгон [та ін.] ; за заг. ред. В. В. Розгон; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2023. Вип. 2. С. 77–116.

Стаття з довідкового видання (енциклопедії, словників)

Денисюк В. Періодизація. *Історія української мови: словник-довідник* / ідея, упорядкування та окремі статті В. В. Денисюка. Умань : Візаві, 2013. С. 224–237.

Тараненко О. О. Вербалізація. *Українська мова : енциклопедія* / редколегія : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. С. 65–66.

Тези доповідей, матеріали конференцій

Григоренко Т. В. Застосування інноваційних технологій навчання у підготовці студентів-філологів: психодидактичний підхід. *Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 7 верес. 2020 р. Умань : Візаві, 2020. С. 55–56.

Коломієць І., Розгон В. Морфологічні форми вираження предикативності ад'єктивних фразеологізмів сучасної української мови. *Слов'янські мови: історія та сучасність* : тези доповідей та повідомлень Міжнародної інтернет-конференції «Динамічні процеси в лексиці і граматиці слов'янських мов», 26–27 січня 2017 р., Умань. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2017. Вип. 2. С. 47–52.

Законодавчі та нормативні документи

Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності : наказ МОН

України № 1340 від 10.12.2021 р. *Інформаційний збірник для освітян*. 2022. № 1. С. 21–38.

Щодо нагальних питань впровадження Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти : лист МОН України № 1/11-420 від 21.01.2020 р. *Освіта України*. 2020. № 5. С. 4–5.

Статті з періодичних видань (газет, журналів, збірників)

Один автор

Дуденко О. Лексико-граматичні моделі епітетних конструкцій Надійки Гербіш. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 13(81). С. 279–283.

Караман С. Особливості звукового ладу в українській мові: акустично-артикуляційні ознаки голосних і приголосних звуків. *Українська мова і література в школах України*. 2020. № 3. С. 5–10.

Два автори

Гонца І. С., Розгон В. В. Стійкі сполучення слів з компонентом *Умань* (уманський) у сучасній українській мові. *Українське мовознавство*. Київ, 2017. № 47. С. 7–12.

Тищенко Т., Комарова З. Номінації та народні вірування в родильному обряді східно- і західноподільських говірок. *Філологічний часопис*. Умань, 2022. Вип. 2(20). С. 104–114.

Три автори

Sheverun N., Leitsius H., Mozhova Ya. Germanisms and their adaptation in English (based on materials of socio-political sphere and sphere of economy). *Філологічний часопис* : науковий журнал / С. Шуляк (гол. ред.). Умань : ВПЦ «Візаві», 2021. Вип. 1 (17). С. 163–168.

Чотири автори

Стеценко Н., Комарова З., Ткачук Г., Стеценко В. Досвід організації та проведення опитування студентів про якість надання освітніх послуг в університеті. *Молодь і ринок*. 2020. № 1 (180). С. 19–25.

Shuliak S., Bezliudnyi O., Koval V., Masliuk K. Verbalization of Main Spectral Colors in Texts of Ukrainian Charms. *Journal of Educational and Social Research*. 2019. Vol. 9. Issue 3. Pp. 62–69.

П'ять і більше авторів

Shevchenko L., Makhynia N., Polishchuk G., Sotska H., Koval V., Grygorenko T. The Training of Future Teachers for Innovative Teaching Activities. *Postmodern Openings*. 2021. Vol. 12. Issue 1. Pp. 21–37.

Електронні ресурси

Книги

Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін. ; за ред. А. П. Грищенка. 3-тє вид., допов. Київ : Вища школа, 2002. 440 с. URL: <https://cutt.ly/YwLLDuV9> (дата запиту: 07.10.2021).

Частина видання

Лукіяничук І. Інформаційні та комунікаційні технології як засоби підвищення навчальної активності майбутніх учителів української мови. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : педагогіка і психологія*, 2022. № 69. С. 18–26. URL: <https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=27942.pdf> (дата запиту: 26.01.2024).

Tyshchenko T. Transitive patois of Mid-upper-Dnieper-Podillya border. *The phenomenon of transitivity in the Ukrainian language* : collective monograph ; Eds. Pr. Liudmyla Shytyk & Pr. Hanna Martynova. Lambert Academic Publishing, 2019. Pp. 147–166. URL: <https://cutt.ly/XwLLSIOE> (дата запиту: 11.10.2021).

Сторінки вебсайтів

Мовознавство : сайт журналу. URL: <https://movoznavstvo.org.ua/>.

Українська мова : сайт журналу. URL: <https://ukrmova.iul-nasu.org.ua/>.

Додаток Д. Перелік електронних ресурсів для збору фактичного матеріалу

Електронні ресурси з розміщеними електронними версіями словників

- УКРЛІТ.ORG (<http://ukrlit.org/slovnuk>) : Тлумачний онлайн словник української мови, «Словник української мови» в 11-ти томах; «Словарь української мови» Б. Грінченка, «Знаки української етнокультури: Словник-довідник» В. В. Жайворонка.

- Словник української мови: Академічний тлумачний словник (1970–1980) (<http://sum.in.ua/>).

- Український мовно-інформаційний фонд Національної академії наук України Словник української мови online (<http://services.ulif.org.ua/expl/entry/search/слово>) : Словник української мови в 20-ти томах;

- Словник української мови Б. Грінченка (<http://hrinchenko.com/>);

- Ізборник : словникові статті з енциклопедії «Українська мова» (<http://izbornyk.org.ua/ukrmova/um.htm>).

- «Словари онлайн» (<https://slovaronline.com/>).

- Інтернет архів (https://archive.org/details/booksbylanguage_ukranian).

- Словники України онлайн (<http://rozum.org.ua/>);

- Словопедія (<http://slovopedia.org.ua/>).

- «Мова.info» (<http://www.mova.info/>) : Граматичний словник української мови (словозміна), Словник порівнянь, Словник українських применникових колокацій, Тезаріус із лінгвістичної термінології, Лінгвістична енциклопедія, Семантичний словник української мови, Словник українських предикативних колокацій.

Електронні ресурси для завантаження електронних копій паперових версій словників

- <https://nmetau.edu.ua/file/126.pdf> (Бибик С. П., Сюта Г. М. Словник іншомовних слів. Харків: Фоліо, 2006. 623 с.);

- Ізборник (<http://izbornyk.org.ua/>) : етимологічні та історичні словники, «Словник мови Шевченка» (Київ, 1964), «Малоруськи-німецький словар» Є. Желехівського (Львів, 1886);

- Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. Бібліотека (<http://www.inmo.org.ua/library.html>) : більше 20-ти словників, виданих інститутом;
- Гуртом (<https://toloka.to>) : більше 50 словників;
- Читиво: електронна бібліотека (<http://chtyvo.org.ua>).

Додаток Е. Орієнтовний розподіл балів за критеріями оцінювання курсової роботи

Критерії оцінки	Максимальна оцінка в балах
ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	
Актуальність теми роботи	5
<i>необґрунтована</i>	0
<ul style="list-style-type: none"> <i>обґрунтована частково; робота не містить елементів новизни</i> 	1–2
<ul style="list-style-type: none"> <i>обґрунтована; робота містить елементи новизни</i> 	3–5
Чіткість формулювання об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження	15*
<ul style="list-style-type: none"> <i>об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження не сформульовані</i> 	0
<ul style="list-style-type: none"> <i>об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження сформульовані неправильно</i> 	1–2
<ul style="list-style-type: none"> <i>об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження сформульовані нечітко</i> 	3–4
<ul style="list-style-type: none"> <i>об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження сформульовані чітко</i> 	5
Логічність структури та її відповідність темі роботи	5
<ul style="list-style-type: none"> <i>зміст та структура не відповідають назві роботи, визначеній меті та поставленим завданням</i> 	1–2
<ul style="list-style-type: none"> <i>зміст та структура частково відповідають назві роботи, визначеній меті та поставленим завданням</i> 	3
<ul style="list-style-type: none"> <i>зміст та структура відповідають назві роботи, визначеній меті та поставленим завданням</i> 	4–5
Методологічний апарат дослідження	5
<ul style="list-style-type: none"> <i>робота не має дослідницького характеру, базується на некоректному використанні методів дослідження</i> 	1–2
<ul style="list-style-type: none"> <i>робота має дослідницький характер, але базується на не завжди коректному використанні методів дослідження</i> 	3
<ul style="list-style-type: none"> <i>робота має дослідницький характер, базується на коректному використанні доцільних методів дослідження</i> 	4–5
Аналіз наукових джерел	5
<ul style="list-style-type: none"> <i>відсутній</i> 	0
<ul style="list-style-type: none"> <i>поверхневий (аналіз стану проблеми здійснено за навчальною літературою та застарілими джерелами)</i> 	1–3

<ul style="list-style-type: none"> глибокий і всебічний (аналіз стану проблеми здійснено за новітніми вітчизняними і зарубіжними джерелами) 	4–5
Системність і повнота в розкритті теми	5
<ul style="list-style-type: none"> у роботі не розкрито основних питань теми дослідження; робота ґрунтується на ненаукових положеннях 	1–2
<ul style="list-style-type: none"> у роботі належно висвітлено окремі питання, або аналіз проблемних питань має децю поверхневий характер; предмет дослідження істотно звужено 	3
<ul style="list-style-type: none"> у роботі висвітлено всі питання теми з опорою на фундаментальні положення сучасної мовознавчої науки 	4–5
Стиль, грамотність, логічність викладу	5
<ul style="list-style-type: none"> робота написана зі значною кількістю допущених орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок 	1–2
<ul style="list-style-type: none"> робота написана науковою мовою з незначною кількістю допущених орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок 	3–4
<ul style="list-style-type: none"> робота написана грамотною науковою мовою без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок 	5
Якість оформлення курсової роботи	5
<ul style="list-style-type: none"> оформлення роботи не відповідає встановленим вимогам 	1–2
<ul style="list-style-type: none"> оформлення роботи в цілому відповідає встановленим вимогам, але допущено кілька неточностей 	3–4
<ul style="list-style-type: none"> оформлення роботи повністю відповідає встановленим вимогам 	5
Аргументованість висновків, їх відповідність одержаним результатам	5
<ul style="list-style-type: none"> у роботі відсутні висновки як результати дослідження, або вони не є конкретними та не ґрунтуються на положеннях роботи (не впливають із її змісту) 	1–2
<ul style="list-style-type: none"> робота містить конкретні висновки про результати дослідження, однак вони не є належно аргументованими та чітко викладеними 	3
<ul style="list-style-type: none"> результати дослідження чітко сформульовані, належно обґрунтовані, мають науковий характер і практичне значення 	4–5
Ступінь самостійності автора, його особистий внесок у роботу	10**
<ul style="list-style-type: none"> робота виконана на основі чужих матеріалів без самостійного дослідження та опрацювання джерел, 	0–1

<i>наукова полеміка відсутня</i>	
<ul style="list-style-type: none"> <i>робота є частково самостійним дослідженням проблеми, містить самостійно відібраний фактичний матеріал, проте характер наукової дискусії є фрагментарним</i> 	2–3
<ul style="list-style-type: none"> <i>робота є самостійним дослідженням актуальної мовознавчої проблеми</i> 	4–5
Співпраця з науковим керівником при підготовці роботи	5
<ul style="list-style-type: none"> <i>робота підготовлена без погодження з науковим керівником або подана на кафедру з порушеннями встановлених термінів</i> 	1–2
<ul style="list-style-type: none"> <i>робота завершена і подана на кафедру у визначені терміни, однак під час її виконання студент не погоджував свої дії з науковим керівником</i> 	3–4
<ul style="list-style-type: none"> <i>на всіх етапах виконання роботи студент виконував завдання за погодження їх із науковим керівником; робота була вчасно подана на кафедру в готовому до захисту вигляді</i> 	5
Разом	70
ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ	
<ul style="list-style-type: none"> <i>здобувач на захист не з'явився</i> 	0
<ul style="list-style-type: none"> <i>здобувач не може відповісти на поставлені запитання, неспроможний аргументувати положення роботи</i> 	1
<ul style="list-style-type: none"> <i>здобувач намагається дати відповідь на поставлені запитання і робить спроби аргументувати положення роботи</i> 	2
<ul style="list-style-type: none"> <i>здобувач допускає суттєві неточності у відповідях на запитання, не завжди належно обґрунтовує положення роботи</i> 	3
<ul style="list-style-type: none"> <i>здобувач дає правильні відповіді на всі запитання, але не завжди упевнений в аргументації чи не завжди коректно її формулює</i> 	4
<ul style="list-style-type: none"> <i>здобувач дає правильні та чіткі відповіді на всі запитання, правильно аргументує власну позицію</i> 	5
Разом	30***
Загалом	100

Примітки.

*Оцінка за **Чіткість формулювання об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження** виставляється з урахуванням коефіцієнта 3.

Оцінка за **Ступінь самостійності автора, його особистий внесок у роботу виставляється з урахуванням коефіцієнта 2.

***Оцінка за **Захист курсової роботи** виставляється з урахуванням коефіцієнта 6.

Додаток Ж. Бланк відгуку керівника на курсову роботу

ВІДГУК КЕРІВНИКА НА КУРСОВУ РОБОТУ

з _____
(української мови, методики навчання української мови)

на тему: _____

студента _____
(прізвище, ім'я, по батькові студента)

(форма навчання, курс, група)

ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА РОБОТИ

Актуальність теми роботи _____

(обґрунтована/обґрунтована частково/необґрунтована, містить/не містить елементи новизни)

Чіткість формулювання об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження _____

(сформульовані чітко/нечітко, правильно/неправильно, не сформульовані)

Логічність структури та її відповідність темі роботи _____

(зміст та структура відповідають/відповідають частково/не відповідають назві роботи)

Методологічний апарат дослідження _____

(робота має/не має дослідницького характеру, базується на коректному/некоректному використанні методів дослідження)

Аналіз наукових джерел _____

(глибокий і всебічний/поверхневий/відсутній)

Системність і повнота у розкритті теми _____

(у роботі висвітлено всі/окремі питання теми, не розкрито основних питань)

Стиль, грамотність, логічність викладу _____

(робота написана/не написана грамотно без/з незначною/зі значною кількістю помилок)

Якість оформлення курсової роботи _____

(оформлення роботи повністю/в цілому відповідає/не відповідає встановленим вимогам)

Аргументованість висновків, їх відповідність одержаним результатам _____

(висновки чітко/нечітко сформульовані, належно/неналежно аргументовані, висновки відсутні)

Ступінь самостійності автора, його особистий внесок у роботу _____

(робота є самостійним/частково самостійним дослідженням, без самостійного дослідження)

Співпраця з науковим керівником при підготовці роботи _____

(роботу виконано за погодженням/без погодження з науковим керівником)

ВИСНОВОК

(роботу рекомендовано до захисту без/з доопрацюванням, не рекомендовано до захисту)

ПОПЕРЕДНЯ ОЦІНКА

(загальна кількість балів за виконання роботи)

_____ 20__ року

(дата)

Науковий керівник _____

(підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

**КУРСОВА РОБОТА
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МЕТОДИКИ
ЇЇ НАВЧАННЯ**

Методичні рекомендації

Укладачі: Зоя Комарова, Валентина Коваль

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 05.02.2024 р. Формат 70x100/32.

Папір офсетний. Ум. друк. арк. 3,54

Тираж 100 прим. Замовлення № 081

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»

20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19, вул. Небесної Сотні 1/2

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2521 від 08.06.2006.

тел. (04744) 4-64-88, 3-51-33, (067) 104-64-88

vizavi-print.jimdo.com

e-mail: vizavi008@gmail.com

vizavi003@gmail.com